

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

УДК 339.92:332.1

Євтодюк Л. П., аспірант;

Луцький національний технічний університет

СТИМУЛЮВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

У статті окреслюються сутність та специфіка стимулювання транскордонного співробітництва в регіонах України в сучасний кризовий період.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, стимулювання, кризовий період, євроінтеграція, євро регіони.

Yevtodyuk L.

PROMOTING CROSS-BORDER COOPERATION IN REGION UKRAINE DURING THE CRISIS

The paper outlines the nature and specificity of stimulating cross-border cooperation in the regions of Ukraine in the current crisis.

Grounded using the potential of cross-border cooperation as an innovative instrument of state regional policy in conjunction with other available means of regional development.

The attention to the fact that under appropriate state support and coordinate cross-border cooperation can be a powerful catalyst for European integration processes in Ukraine.

Indicates that the system gain threats related to external aggression and internal manifestations of separatism issue Ukrainian solidarity, unity of Ukrainian space interregional interaction for rapid development of Ukraine is a priority for all state agencies, local government officials, activists entrepreneurs, scientists and others.

The necessity of a new, pro-European in content and in substance Ukrainian state regional policy in the field of cross-border cooperation which will contribute to healing the social and economic wounds caused by the war and create a new quality of development of regions, communities and countries. Cross-border cooperation in various forms of inter-territorial cooperation is not only an effective factor in international activities in Ukraine, but also an important tool for the development of regions, cities and local communities, especially those bordering with neighboring countries or have established relationships with local partners in other countries.

It is claimed that cooperation within the Euroregion involves, first, determining priorities and shaping systems projects that meet European integration priorities of state

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

and European regional policy, including the development of transport, energy, border, tourism and information infrastructure, modern systems of technogenic and ecological safety, social security, education and science, entrepreneurship development, providing socio-economic and spatial development areas and prevent further widening gap in these areas on the border of the European Union (EU) and Ukraine.

The attention is focused on what to improve cross-border cooperation of local executive authorities, local authorities and local communities should be given more autonomy in common with administrative-territorial units of neighboring countries cross-border development issues, including the formation of local budgets and the use of tools . This question is closely connected with the processes of decentralization of power in Ukraine, taking place in accordance with the principles and the principles adopted by the European Union.

Key words: cross-border cooperation, promotion, crisis, European integration, European regions.

Евтодюк Л. П.

СТИМУЛИРОВАНИЕ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В РЕГИОНАХ УКРАИНЫ В КРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД

В статье определяются сущность и специфика стимулирования трансграничного сотрудничества в регионах Украины в современный кризисный период.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, стимулирование, кризисный период, евроинтеграция, еврорегионы.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв’язок з важливими науковими і практичними завданнями. Сучасні глобалізаційні процеси справляють значний вплив на соціально-економічний розвиток України, перед якою постають все нові зовнішні та внутрішні виклики. Водночас ці процеси у своїй сукупності спричиняють різку диференціацію в розвитку окремих регіонів. Важливим кроком для подолання цього явища є використання потенціалу транскордонного співробітництва як інноваційного інструменту державної регіональної політики у поєднанні з іншими доступними засобами регіонального розвитку. За умов належної державної підтримки й координації, транскордонне співробітництво може стати потужним каталізатором євроінтеграційних процесів в Україні, а, відтак, й економічної стабільності.

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

Системне зростання ролі регіонів як одиниць регіонального рівня управління держави стало результатом процесів децентралізації, регіоналізації, демократизації та глобалізації українського суспільства.

Системні потрясіння, які відчули та відчувають на собі регіони України впродовж кризового періоду, нові очевидні виклики сучасності формують нові вимоги щодо досягнення збалансованого розвитку регіонів; розв’язання специфічних проблем регіонів та окремих населених пунктів (у т. ч. депресивних територій, малих міст, периферійних та гірських територій); й, особливо – стимулювання міжрегіональної співпраці та кооперації тощо. У свою чергу, це потребує узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно як розв’язання нагальних проблем регіонального розвитку, так і досягнення довгострокових стратегічних цілей.

Серед шерегу традиційних українських проблем регіонального розвитку – асиметрія розвитку регіонів, замкненість регіональних політичних, інформаційних, освітніх, частково економічних просторів і їх слабка включеність у загальноукраїнський простір; невідповідність між економічною потужністю регіону та його показниками соціального благополуччя та якості життя – додалося жорстке військове протистояння та поява сотень тисяч вимушених переселенців.

Очевидно, що впродовж останніх десятиліть в Україні не впроваджувалась адекватна, у її європейському розумінні, державна регіональна політика, базована на принципах солідарності, неупередженості, прозорого та справедливого фінансування регіонального розвитку.

Системне посилення загроз, пов’язаних із зовнішньою агресією та внутрішніми проявами сепаратизму, питання української солідарності, єдності українського простору, міжрегіональної взаємодії для швидкого розвитку України стає пріоритетним завданням для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, активістів, підприємців, науковців тощо. Відтак, створення нової, проєвропейської за

змістом та української за сутністю державної регіональної політики, яка сприятиме зціленню соціально-економічних ран, породжених війною та творити нову якість розвитку регіонів, громад та країни. На питання, якою має бути концепція регіональної політики України, поки що не має однозначної відповіді – існує багато точок зору і підходів, які останнім часом досить активно обговорюються у колах фахівців і експертів, а також серед держслужбовців національного та регіонального рівня. Проте велика кількість фахівців сходяться на тому, що одним із значних ресурсів регіональної політики України може і має бути транскордонне співробітництво областей і територіальних громад із регіонами та громадами сусідніх країн.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Велику увагу питанням транскордонного співробітництва приділили закордонні вчені – З. Горжеляк, П. Еберхардт, Р. Федан, Т. Коморніцкі, Т. Лієвські, З. Макела, М. Ростішевські, А. Стасяк, З. Зьоло та українські – П. Беленький, З. Бройде, В. Будкін, З. Герасимчук, М. Долішній, В. Євдокименко, Є. Кіш, М. Козоріз, М. Лендєл, Ю. Макогон, М. Мальський, А. Мельник, В. Мікловда, Н. Мікула, А. Мокій, В. Пила, С. Пирожков, С. Писаренко, В. Чужиков.

Грунтовний аналіз проблем і окреслення перспектив стимулювання транскордонного співробітництва в Україні набуває особливої актуальності в контексті європейського вектора інтеграції України, оскільки стає засобом підвищення конкурентоспроможності нашої держави.

Усе це потребує чітких правових, конституційних змін, цілеспрямованої державної внутрішньої політики в цілому, що стало б підґрунтям подальших реформ регіональної системи управління.

Цілі статті. Стаття присвячена окресленню сутності та специфіки стимулювання транскордонного співробітництва в регіонах України в сучасний кризовий період.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна концепція транскордонного співробітництва в сфері регіонального

розвитку, насамперед, передбачає переосмислення уявлень про адміністративно-територіальний устрій країни, про жителів прикордонних територіях, про розвиток цих територій, властивих їм проблемах та ін. Жителі прикордонних регіонів найчастіше виявляються в досить не вигідному положенні, випробовуючи на собі всі тяготи обмежень, пов'язаних з пересуванням людей, товарів, ідей та послуг. До того ж, перебуваючи на периферії країни, вони відчують традиційну не уважність до них з боку центральної влади та стають заручниками регіональних диспропорцій розвитку. Для самостійного ж вирішення своїх проблем у таких регіонів немає ні коштів, ні можливостей. Як результат, багато регіонів перетворюються в депресивні, відсталі території.

На міжнародному рівні для вирішення цих проблем, а також для вирівнювання рівня розвитку європейських регіонів, стирання границь між ними, з метою створення єдиної терпимої та процвітаючої Європи в 1980 році була прийнята Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво [6] між територіальними громадами або владою, спрямована на більш тісне співробітництво між прикордонними регіонами в сфері економіки, екології, науки, культури.

Відповідно до цієї конвенції "транскордонне співробітництво" визначається як будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей [6].

Транскордонний регіон – це територія щонайменше двох різних країн, що мають спільний державний кордон, між якими встановились тісні виробничі і соціально-економічні зв'язки. Про об'єктивний процес формування транскордонного регіону свідчить рівень розвитку різного роду зв'язків (виробничих, соціально-економічних тощо), які здійснюються між двома територіями різних країн, що мають спільний державний кордон. Згідно статистики ЄС, у Європі існує 184 регіони, які розвивають прикордонні зв'язки, з яких 122 – прикордонні, а 58 межують не з

державами-членами ЄС [2, с. 107]. За участю України сформовано шість єврорегіонів.

Транскордонному співробітництву на регіональному рівні та формуванню транскордонних регіонів властиві чотири етапи процесу розвитку: вивчення існуючих зв'язків між партнерами, визначення стратегії розвитку, розробка і забезпечення програм розвитку, моніторинг і оцінка. Співробітництво здійснюється за урядово-регіональним і регіонально-локальним напрямками.

У першому випадку співробітництво спирається на міжнародні угоди. Воно поширене там, де є велика децентралізація управління. Регіонально-локальне ж співробітництво розвивається досить спонтанно. Його рушійною силою є особисті контакти з сусідами, викликані господарськими потребами, а також співпраця в галузі культури [10, с. 38]. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин або властей, визначеної внутрішнім законодавством та базується на реалізації головних принципів європейської регіональної політики: субсидіарності, децентралізації, партнерства, програмування, концентрації та адиціоналізму.

Отже, відповідність вищезазначеним принципам регіональної політики ЄС є необхідною умовою розвитку основних типів транскордонних організаційних форм співробітництва як в рамках Європейського союзу, так і за участю регіонів країн ЄС та прикордонних регіонів сусідніх держав (в коло яких входить і Україна) [7, с. 68]. До основних типів транскордонних організаційних форм співробітництва відносяться: «робочі спільноти», які базуються на певних угодах, мають обмежені можливості і рідко включаються в європейські програми розвитку прикордонних територій; різноманітні установчі договори, що слугують для виконання певних програм. Але головною формою реалізації транскордонного співробітництва та вищою формою розвитку транскордонних регіонів в Європі є створення та розвиток єврорегіонів.

Єврорегіон можна визначити як форму транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

мають спільний кордон, яке спрямоване на координацію їх взаємних зусиль і здійснення узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності у відповідності до національних законодавств і норм міжнародного права для вирішення спільних проблем і в інтересах людей, що населяють його територію по обидві боки державного кордону.

Єврорегіони формуються на базі прикордонних господарських комплексів (ПГК) сусідніх країн. ПГК – складна поліструктурна система взаємопов'язаних компонентів (природне середовище, населення і його розселення, сфера матеріального виробництва і сфера послуг), які знаходяться між собою в генетичному, функціональному і територіальному зв'язку. Кожен компонент поділяється на відносно однакісні елементи (промислове чи сільськогосподарське підприємство, населений пункт тощо). Тобто, ПГК – це господарська система високого рівня організації зі складною структурою і відносинами взаємної обумовленості між компонентами, підпорядкованими економічним законам і закономірностям. Найважливішими ознаками даної системи є: територіальність, цілісність, структура, ієрархічність і самоорганізація.

До переліку основних ознак теоретичної дефініції "єврорегіон" доцільно віднести: географічні ознаки – єврорегіон є територією, яка має конкретне географічне положення; політичні – частини цієї території знаходяться під юрисдикцією суверенних держав, які мають спільний кордон; адміністративні – єврорегіон утворюють прикордонні регіони держав, що мають спільний кордон; функціональні – єврорегіон є формою транскордонного співробітництва.

Також доцільно виділити перелік особливостей, характерних для функціонування єврорегіонів як форми транскордонного співробітництва. До першої групи особливостей віднесемо правові аспекти функціонування єврорегіонів:

– створення єврорегіону не призводить до виникнення нового адміністративно-територіального утворення зі статусом юридичної особи;

– правове регулювання на території кожного із членів єврорегіону здійснюється відповідно до чинного законодавства держави, до якої він належить;

– керівні органи єврорегіону виконують координаційні функції і не мають владних повноважень, а також не можуть підмінювати собою органи влади, що діють на території кожного з його членів.

Другу групу особливостей можна охарактеризувати як політичні. В цьому сенсі єврорегіони: не діють проти інтересів національної держави, вони не є наддержавними утвореннями, в своїй діяльності не підмінюють зовнішньополітичні функції держав, адміністративно-територіальні одиниці яких є їх членами.

Третя група особливостей – історичні. В переважній більшості випадків єврорегіони охоплюють території, що мають спільне історичне минуле і навіть колись входили до складу однієї держави. Іноді до складу єврорегіонів входять території, які у досить недалекому минулому мали так званий "спірний статус", тобто право володіння такою територією, що належала одній державі, оспорювалося сусідньою, яка має з нею спільний кордон.

Особливості, що належать до четвертої групи, пов'язані із національним складом прикордонних територій. Як правило, це багатонаціональні території або регіони, де мешкають представники декількох етнічних груп. У багатьох випадках на територіях суміжних прикордонних регіонів мешкають представники досить чисельної національної меншини, яка репрезентує національну більшість країни, розташованої по інший бік кордону.

П'ятою групою особливостей є те, що території або регіони, які входять до складу єврорегіонів, є периферійними по відношенню до адміністративних центрів своїх країн.

Шоста група особливостей, полягає в тому, що всім територіям або регіонам, які входять до складу єврорегіонів, притаманна наявність спільних проблем транскордонного характеру. Для розв'язання їх необхідне поєднання зусиль територіальних громад або органів влади держав-сусідів. Як правило, до таких проблем відносяться екологічні та

природоохоронні, розвиток прикордонної інфраструктури, транспорту та комунікацій, раціональне використання трудових ресурсів, забезпечення умов для розвитку етнічних меншин.

Сьома група полягає в необхідності наявності чітко визначених спільних інтересів членів єврорегіонів. Для цієї групи типовими є інтереси в торгово-економічній площині з урахуванням місця регіонів-членів у міжтериторіальному розподілі праці; у галузі спільного розвитку туристичної діяльності, наданні взаємних послуг через державний кордон, створенні мережі співробітництва в сферах науки, освіти та культури. Універсальною сферою спільних інтересів для членів будь-якого єврорегіону є визначення спільної стратегії просторового розвитку.

Єврорегіони, як форма прикордонного співробітництва, сприяють не тільки посиленню та поглибленню добросусідських відносин між державами, але і є своєрідним інструментом для інтеграції тієї або іншої країни в європейські структури. Це особливо важливо для України, як країни, що граничить з Євросоюзом. Єврорегіони розглядаються і як засіб врегулювання можливих територіальних проблем двох держав. Вони знімають напругу в частині можливих територіальних претензій. Дозволяють вирішувати проблеми, пов'язані з положенням національних меншин. Це свого роду і полігон для апробації сумісності законодавства різних країн і правових систем.

Головним завданням єврорегіонів є реалізація комплементарної (доповнюючої) функції, що також тісно пов'язано із процесом європейської інтеграції. Фактично європеїзація, як процес, призводить до зміни всієї системи взаємозв'язків – ролі, компетенції та співвідношення функцій органів виконавчої влади, – модифікується система прийняття рішення національними органами влади. Саме тут виявляється доповнююча, комплементарна функція єврорегіонів. Ці функції треба розглядати лише комплексно і в контексті визначення єврорегіону як одного з ключових механізмів розвитку міжнародної економічної інтеграції. Саме це твердження є дуже важливим, бо усуває будь-які сумніви стосовно можливого переважання відокремлюючих чи

відцентровуючих тенденцій, що можуть призвести до дезінтеграції чи спричинити збройний локальний конфлікт.

Крім того, єврорегіони, як "жорстка форма" інституалізації транскордонних відносин, як демонструє практика розвитку подібних утворень, має потенціал бути ефективним інтеграційним механізмом у розв'язанні таких проблем: зміцнення взаємної довіри та безпеки, спільного використання енергетичних ресурсів, впровадження спільної стратегії охорони довкілля, збільшення притоку іноземного капіталу, вироблення спільної програми просторового розвитку регіону, розвитку транспортно-експедиційної та прикордонної інфраструктури, розвитку спільної підприємницької та інформаційної інфраструктури, ефективного використання людських ресурсів шляхом взаємного визнання їх професійної кваліфікації, створення єдиного ринку праці, диверсифікації економіки національних частин, розв'язання проблем етнічних меншин, підтримки спільних місцевих ініціатив органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, розвитку туризму та ін.

На жаль, формування єврорегіонів на пострадянському просторі носить скоріше хаотичний характер. З одного боку, практично всі країни на європейській частині пострадянського простору залучені до участі в єврорегіонах. Однак єврорегіони формуються безсистемно, без урахування реальних економічних зв'язків між учасниками трансграничної взаємодії [1, с. 14].

Безпосереднє формування єврорегіону повинно обов'язково випереджати етап постановки цілей і завдань, які потенційно володіють синергетичним ефектом. У першу чергу повинна бути сформульована базова проблематика транскордонного співробітництва. Розвиток соціально-економічного життя потенційних учасників єврорегіону може натрапляти на нерозв'язаність трансграничних проблем, що і стимулює реальне трансграничне співробітництво.

Багато експертів особливо виділяють сильну залежність життєздатності єврорегіонів від джерел фінансування, як правило, зовнішніх [4, с. 17]. Недостатня дієвість трансграничних утворень обумовлена відсутністю реального фінансування, невизначеністю

джерел фінансових ресурсів, форм і пріоритетів їхнього формування. Зв'язано це багато в чому з тим, що розвиток економіки країн СНД у цілому й України зокрема в даний момент іде по шляху концентрації фінансових ресурсів у великих містах, а віддалені регіони страждають гострим дефіцитом коштів. Бюджети місцевого самоврядування хронічно дефіцитні. Податкових і інших надходжень ледь вистачає на поточне споживання. Створення й розвиток інституціональних і інфраструктурних проектів на муніципальному рівні припиняється вже на стадії бюджетного планування. У результаті регіональні бюджети як ресурс діяльності єврорегіону практично не сприймається, хоча й заявляється номінально в програмних документах.

У результаті в багатьох випадках єврорегіон утворюється саме як засіб створення нового механізму фінансування свого ж розвитку (залучення коштів Євросоюзу). І це формулюється в якості однієї з головних завдань розвитку єврорегіону. Інше потенційне джерело фінансування єврорегіонального будівництва, приватні кошти, і, насамперед, кошти бізнесу також практично не бере участь у процесі. Але тут причини лежать в іншій площині. Як ми вже відзначали, створення єврорегіону на пострадянських територіях звичайно йде поперед постановки адекватних для нього цілей. У результаті вектори єврорегіональної діяльності починають надалі йти врозріз із інтересами бізнесу. Концентрація зусиль органів управління створеного єврорегіону відбувається на другорядних напрямках, рішення яких для бізнесу не представляється на даний момент актуальним. У підсумку – бізнес не сприймає органи управління єврорегіону як союзника в вирішенні економічних проблем.

Окремо необхідно торкнутися повноваження органів управління єврорегіонами. Всі учасники єврорегіонів діють у рамках свого національного законодавства. Але в Європі це законодавство гармонізоване, побудовано на «загальноєвропейських цінностях». Тому великих законодавчих перешкод у взаєминах між учасниками єврорегіонів не існує. В Україні вплив законодавчих розходжень в єврорегіональному будівництві виявився дуже високим, що вносить

свої корективи в єврорегіональне будівництво, і в основному це корективи негативного характеру.

Відповідно до додаткових протоколів, прийнятим до Європейської рамкової конвенції по трансграничному співробітництву, місцеві органи влади мають право підписувати міжнародні угоди строго в рамках транскордонного співробітництва. Але в даному документі також сказано, що співробітництво здійснюється в межах національного законодавства. Це «але» і є стримуючим чинником у розвитку й функціонуванні єврорегіонів в Україні, перешкоджає прийняттю регіональних проектів в інтересах прикордонних територій і проживаючих тут громадян [5, с.165]. Справа в тому, що ці питання стосуються компетенції центральної влади. Хоча єврорегіони саме й створюються для того, щоб об'єднати місцеві влади для вирішення питань, спрямованих на поліпшення життя населення прикордонних територій.

Визначення економічної складової єврорегіону проводиться виходячи із цілей його створення, відповідно, економічна складова єврорегіонального будівництва на пострадянському просторі може (і повинна) відрізнитися від економічного базису прикордонного співробітництва територій всередині Європейського Союзу. У процесі поширення практики створення єврорегіонів на пострадянський простір стала змінюватися сама їхня функція. Єврорегіони, створювані на основі прикордонних районів європейських країн у період становлення Європейського Союзу, повинні були підготувати бізнес-структури прикордонних територій до нових умов ведення господарської діяльності. Відповідно, економічною метою єврорегіонального будівництва виступало створення єдиного економічного простору на території Євросоюзу й глобалізація економічної активності бізнес-структур суміжних територій, створення єдиного європейського бізнес-співтовариства.

Створення єврорегіонів між прикордонними районами країн Євросоюзу й прикордонних районів країн-претендентів на вступ у ЄС повинне було сприяти зближенню економічних умов, стимулювати економічний розвиток країн-претендентів на вступ.

Таким чином, досягалася глобальна мета – створення єдиної Європи не тільки в рамках політичних інститутів. Означені процеси тривають в Україні й сьогодні.

Зокрема, 21 вересня 2016 року була прийнята Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних процесів України»» (№ 1537-VIII) [11].

Серед засадничих аспектів Рекомендацій вказується, що транскордонне співробітництво у різних формах міжтериторіальної співпраці є не лише ефективним чинником міжнародної діяльності України, а й важливим інструментом розвитку регіонів, міст і територіальних громад, насамперед тих, що межують із сусідніми країнами або мають усталені відносини з територіальними партнерами в інших країнах.

Дієвою організаційною формою транскордонного співробітництва є єврорегіони. Співпраця в рамках єврорегіонів передбачає, насамперед, визначення першочергових завдань і формування системи проєктів, що відповідають євроінтеграційним пріоритетам державної та європейської регіональної політики, зокрема з розбудови транспортної, енергетичної, прикордонної, туристичної та інформаційної інфраструктур, сучасних систем техногенно-екологічної безпеки, соціального захисту, освіти і науки, розвитку підприємництва, що забезпечить соціально-економічний і просторовий розвиток територій та запобігатиме подальшому збільшенню розривів у цих сферах на кордоні Європейського Союзу (ЄС) з Україною.

Для підвищення ефективності транскордонного співробітництва місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування і територіальним громадам слід надати більше самостійності у вирішенні спільних з адміністративно-територіальними одиницями сусідніх держав транскордонних проблем розвитку, зокрема в частині формування місцевих бюджетів та використання відповідних коштів. Це питання тісно пов'язане з процесами децентралізації влади в Україні, що відбуваються відповідно до принципів і засад, прийнятих у Європейському Союзі.

Враховуючи сучасний стан та наявні перешкоди у розвитку транскордонного співробітництва, особливості інституційно-правового та соціально-економічного розвитку регіонів, які водночас є основними об’єктами регіональної політики України та суб’єктами транскордонного співробітництва, учасники парламентських слухань на тему: "Транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних процесів України" рекомендували:

Верховній Раді України:

- затвердити Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки та забезпечити фінансування включених до неї заходів і проєктів, а також забезпечити підтримку діяльності української частини єврорегіонів у рамках цієї програми;

- розробити оптимальний механізм державного сприяння розвитку єврорегіонів з напрацюванням методичних рекомендацій щодо їх подальшої реорганізації відповідно до практики ЄС;

- розробити Національну програму формування та розвитку транскордонних кластерів в Україні, програми підтримки транскордонних індустріальних та технологічних парків, економічних і промислових зон на території України з метою стимулювання регіонального економічного розвитку;

- забезпечити розроблення системи статистичних показників та формування розподілених баз даних про відповідні аспекти територіального розвитку і транскордонного співробітництва, що дадуть змогу прогнозувати, виявляти та порівняльно оцінювати доцільність здійснення і результативність проєктів транскордонного співробітництва.

Висновки. Отож, стимулювання транскордонного співробітництва в регіонах України в сучасний кризовий період повинен мати зовсім інший цільовий характер. Через відсутність у доступному для огляду майбутньому можливостей для розширення формату «Єдиної Європи» на Україну, в економічному плані представляється, що цільовою спрямованістю єврорегіонів в Україні повинне бути: зниження соціально-економічних диспропорцій між Євросоюзом і Україною, виконання функцій

посередників в економічних відносинах між Євросоюзом і Україною з одержанням у зв'язку із цим певних економічних преференцій, а також використання прикордонного статусу для оздоровлення й розвитку економіки прикордонних регіонів.

Основним стимулом транскордонного співробітництва за участю України стає усвідомлення можливості реалізації програм розвитку за підтримки європейських джерел фінансування. При цьому економічні завдання сучасного єврорегіонального будівництва, так само як і «економічна ідеологія» концепції «Європа регіонів» відходять від простого прямого фінансування з боку структурних фондів ЄС [3, с.84]. Час «гроші під проект/програму» вже пройшов. Основний акцент робиться на регіонально-орієнтовані реформи в економічній сфері. Інакше кажучи, фінансові ресурси ЄС направляються не на проекти в регіоні, а на зміну структури регіональної економіки (приватизація, перехід до «суспільства послуг», розвиток ринку зайнятості, технопарки, перепідготовка кадрів, міжрегіональна міграція, гармонізація розвитку інфраструктури й т.д.). Метою застосування цих коштів стає структурна перебудова економіки регіону в напрямку росту конкурентоспроможності.

Стратегічні напрямки удосконалення регіональної політики України повинні передбачати розширення повноважень регіональних органів влади щодо ведення не лише зовнішньоекономічної діяльності, але й інших форм транскордонного співробітництва. Адже для підвищення ефективності діяльності транскордонного співробітництва слід гармонізувати правові повноваження національних суб'єктів цього співробітництва, делегувати регіонам (областям) України правові та фінансові повноваження, релевантні до повноважень суб'єктів співробітництва у сусідніх країнах.

Крім того, досвід транскордонного співробітництва в Західній Європі свідчить про те, що для досягнення ефективного рівня роботи подібних структур необхідні довгі роки гармонізації інтересів їх учасників, відпрацювання механізмів як транскордонної співпраці, так і знаходження каналів впливу на рівень національних урядів з метою створення сприятливого

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

правового поля. Адже для України, на сучасному етапі системної економічно-політичної кризи, прикордонні області є своєрідним "полігоном", на основі вивчення ситуації в яких можна вносити корективи у свою стратегію європейської інтеграції, у відповідне законодавство.

1. Бройде З. С. Утворення єврорегіональних структур // Монтаж+Технології. – 2015. – № 5 – С.14–15
2. Буковецький М. Прикордонне співробітництво між країнами Центральної Європи // Будівництво нової Європи: прикордонне співробітництво у Центральній Європі / За ред. д-ра В. Гудака – Ужгород: Закарпаття, 2016. – С. 105–111.
3. Бусыгина И. М. Настоящее и будущее «Европы регионов» (проблемы европейского регионализма) // Мировая экономика и международные отношения. – №9. – 2005. – С.78–86.
4. Гудак В. Прикордонне співробітництво у Центральній Європі. Сучасний стан та суперечності // Будівництво нової Європи: прикордонне співробітництво у Центральній Європі / За ред. д-ра В. Гудака – Ужгород: Закарпаття, 2016. – С.10–23.
5. Динис Г.Г. Органи місцевого самоврядування у здійсненні транскордонного співробітництва / Під ред. В. Яреми – Ужгород: Програма «Центр державного та місцевого управління», 2015. – С. 163–168.
6. Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. – Рада Європи. – Українська правнича фундація – 33 с.
7. Петренко З. Приграничные регионы как новая форма международной интеграции // Экономика Украины. – 1999. – № 12. – С. 66–73.
8. Шпель Г. Классификация концепций региональной экономической политики // Местные власти и рыночная экономика. Уроки западно-европейского опыта. – С-Пб.: Ин-т Евроград . – 2014. – С.46–54.
9. Cohesion in the European Union. Regional Policy and Cohesion. European Union. Cohesion Report. Fact Sheet, 1999.
10. Treaty Establishing the European Community / Basic Community Laws. – Oxford: Oxford University Press, 1999. – Р.р.3–96. Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.
11. <http://zakon.rada.gov.ua/go/1537-19>